

Koyun Davranışları

(2016-2017 Bahar)

Davranış,

Hayvanın içinde bulunduğu çevre ile karşılıklı etkileşmesidir

Farklı iç ve dış uyaranlara karşı hayvanın gösterdiği bir tepki

Bu karşılıklı etkileşme sırasında hayvanın davranışlarını, ihtiyaçları ve içinde bulunduğu çevre belirler

2

Hayvan davranışlarını incelemek,

- bir hayvanın belirgin özelliklerini,
- onun çevreye nasıl yanıt verdiğini anlamayı sağlar

3

Hayvan davranışlarının önemi

İlk çağlarda, hayvanlar evcilleştirilmeden önce, insanlar yabani hayvanların davranışlarını gözlemleyerek onları kolay bir şekilde avlamışlardır.

Günümüzde ise ekonomik açıdan önemli olan çiftlik hayvanlarından max düzeyde verim elde edebilmek için gerekli olan optimum şartların sağlanmasında hayvanların davranışları mutlaka göz önüne alınmalıdır.

4

Çiftlik hayvanlarının davranışlarını anlamak ,

- Bakım ve idarelerini kolaylaştırır,
- Stresi azaltır,
- Bakıcının güvenliğini artırır,
- Hayvan refahını artırır,
- Elde edilecek verimi artırır.

❖ Üreme davranışlarının bilinmesi ise döl veriminin artırılması açısından önemlidir.

5

Bakım ve idare sırasında oluşan stres,

- İmmun fonksiyonlarda azalma,
- Rumen fonksiyonlarında aksama,
- Canlı ağırlık kazancında azalma,
- Gebelik oranında azalma,
- Erken embriyonik ölümler,
- Reprodüktif performansın düşmesi,
- Verim düşüklüğüne sebep olur.

6

Koyun

Bovidae

Ovis aries

7

Koyunun evcilleştirilmesi

- İkinci ya da üçüncü evcilleştirilen tür,
- 9-11 bin yıl önce Orta Doğu'da Mezopotamya çevresindeki dağların eteklerinde,
- Çevre şartlarına kolay adapte olabileme yeteneği

8

Davranışsal anlamda koyun nedir?

- Savunmasız,
- Tedbirli,
- Görsel olarak sürekli tetikte olan,
- Sıkı bir sürü oluşturma içgüdüğü gösteren,
- Üreme mevsimi dışında erkeklerin ayrı bir alt grup yapısı gösterdiği,
- Yavru-anne arası bağın güçlü olduğu,
- Yavru-anne arası sürekli takip ettiği bir türdür.

9

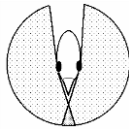
Koyun Duyuları

- Görme,
- Koku alma,
- İşitme,
- Tat alma,
- Dokunma.

10

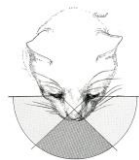
Görme:

- Monocular görsel alan – 145°
- Periferel görüş alanı – 191 - 306°,
- Pupilla – Geniş, dikdörtgen
- Binocular görsel alan – 40°,
- Derinliği algılayabilme.

Görülemeyen Noktalar:

- Başın arkasındaki 70°lik alan,
- Burunlarının 2-3 cm önü,
- Baş hizasından yukarıda olan objeler

11

Görme:

- İnsanlar kadar iyi olmasa da renkli görüşe sahiptirler.
- Sarı-yeşil (552-555 nm) ve mavi-mor (444-445 nm) ışığa duyarlı konilere sahiptirler (Dikromat)
- Alışkın olmadıkları renklerden korkarlar.
- Görme duyusu, agonistik davranışlar, seksüel davranışlar ve sürüdeki diğer bireylerin tanınmasında önemli rol oynar.
- Sürüden ayrıldıktan uzun süre sonra bile sürüdeki diğer koyunları hatırlarlar.

12

Koku Alma:

- Oldukça iyi gelişmiş.
- Yavrunun tanınması ,
- Sürüdeki diğer bireylerin tanınması ,
- Merada ya da yemdeki farklılıkların belirlenmesi,
- Seksüel davranışlar açısından önemlidir.
- Düşmanlarının kokularına karşı da son derece duyarlıdır.

13

İşitme:

- Yüksek frekanslı seslere duyarlı,
 - İyi bir duyma kapasitesi,
 - Kulaklar, baş ya da vücudun tamamının hareket ettirilmesiyle sesin yeri belirlenir.
- ❖ Yavru ile annesi birbirinden ayrıldığında
 - ❖ Sürüden ayrı kaldıkları zaman (hareketlilik)
 - ❖ Su kısıtlaması, korkma, yaralanma
 - ❖ Üreme mevsiminde koçların çıkardığı sesler
 - ❖ Doğum sonrası annenin kuzusuna seslenirken çıkardığı sesler

14

Tat Alma:

- Koku alma kadar önemli değil,
- Besin maddelerini ayırt etmede.

Dokunma:

- Ağız ve burun bölgesi
- Bitkinin kendisini ve kısımlarını tanımada,
- Birbirleriyle etkileşme,
- Anne-yavru arasındaki bağ,
- Seksüel davranışlar.

15

Koyunlarda Davranışlar

- Beslenme davranışları,
- Seksüel davranışlar,
- Sosyal davranışlar,
- Doğum ve analık davranışları,
- Eliminatif davranışlar,
- Diğer davranışlar.

16

Sosyal Davranışlar

- En belirgin sürü halinde toplu olarak yaşama özellikleridir.
- Toplu yaşama insanlar tarafından idare edilmelerini kolaylaştırır.
- Grup içindeki hayvanlar birbirlerini tanır.
- Deneyim, cinsiyet, yaş gb bir çok faktör sosyal davranışları etkiler.

17

Sosyal Davranışlar

1. Mücadele (Agonistik) Davranışları
 - a. Saldırma (Agresyon) Davranışı
 - b. Tehdit Etme Davranışı
 - c. İtaat Etme Davranışı
2. Dikkat ve Alarm Davranışları
3. İnceleme ve Takip Etme Davranışları
4. Oyun Oynama Davranışları

18

1. Mücadele (Agonistik) Davranışları

- En sık sergilenen sosyal davranışlardan biridir.
- Saldırma, kaçma, tehdit etme, savunma ve taviz verme gb mücadeleye ilişkin davranışları kapsar.
- Çoğunlukla koçlarda görülür
- Boynuzlarla ilişkilidir
- Genellikle, aynı yaş ve boynuz büyüklüğüne sahip hayvanlar arasında görülür
- Boynuzlar sadece saldırma aracı olarak değil aynı zamanda savunma ve göz dağı verme aracı olarak da önemlidir.
- Dişiler arasında 50% daha az görülür. (Yem için bireysel mücadele)

19

1.a. Saldırma Davranışı

- Fiziksel kaynaklar (yiyecek, su, alan, barınak) ve sosyal statü için yapılan mücadele sırasında sergilenir.
- En önemli **dövüşme** davranışdır
- Ancak, **tehdit etme** davranışı daha sık görülür
- Tehdit etmeyi genellikle **taviz verme** veya **kaçma** davranışı izler
- En önemlilerinden bir diğeri de **toslaşma** davranışdır
- Diğer: **Toslama, omuzla itme, diğer bir hayvanın üzerine atlama**

20

1.b. Tehdit Etme Davranışı

- Türe özgü ses, duruş pozisyonu ve çeşitli vücut hareketleri ile karşıdaki hayvana saldırma niyetinin olduğunu gösterme
- Yerleşmiş sürülerde tehdit etmeyi, kaçma veya itaat etme davranışı izler
- Yeni oluşturulmuş sürülerde saldırma davranışı izler
- Tekme, boynuzla tehdit, başın dik tutulması

21

1.c. İtaat Etme Davranışı

- Genellikle tehdit veya saldırı davranışını takiben görülür
- Yaralanan ya da kavgadan kaçan ve yenilgiyi kabul eden hay.ların dominant hay.ların alanında kalmasına izin verir
- Boynun yere indirilmesi ve başın sallanması, dövüşten geri çekilme, hızlı bir şekilde kaçma
- Yabani koyunlardan ovis canadensis'lerde (Big Horn) görülmez

22

2. Dikkat ve Alarm Davranışları

Dikkat davranışı

- Rahatsızlığın yönüne doğru bakan koyunun donmuş bir pozisyonda görünmesi
- Karışık yaş veya cinsiyet gruplarında sık görülür

Alarm davranışı

- Hayvanın çok sert ve genellikle başı yukarıda yürümesidir

23

3. İnceleme ve Takip Etme Davranışları

İnceleme davranışı

- Genellikle yeni bir alana geldiğinde görülür

Takip etme davranışı

- Otlama amacıyla bir yerden diğer bir bölgeye geçerken
- Su içmek için tek sıra halinde yürüme
- Irklar arasında belirgin farklılıklar vardır
- Tüm irklarda yavru anasını takip eder

24

4. Oyun Oynama Davranışları

- Özellikle ilkbaharda tırıs koşma, sıçrama, atlama gb amaçsız davranışlar

25

Otlama Davranışı

- Ot yemeye ~1 haftalık yaşta başlarlar
- Dudaklar, kesici dişler ve damak aracılığıyla otları yakalayıp koparırlar
- Dil çok etkin değildir
- Meradan yararlanma sığırlardan daha iyi (sivri çene ve yarık üst dudak)
- Koku, tad alma ve dokunma duyuları ile bitkileri ayırt ederler
- Dikenli ve tüylü otları pek tercih etmezler
- İdrar ve dışkı kokusu sinmiş otları yemezler

26

Otlama Davranışı

- Günde ~ 8-9 saat otlarlar
- Günün ağarmasıyla başlar, ÖS geç saatlerde tekrar başlar, güneşin batması ile sona erer
- Günde ~ 9 otlama periyodu
- Her bir otlama periyodu 20-90 dk
- En uzun otlama periyodları: sabahın erken saatleri ve ÖS-gün batımı arasında
- Her bir otlama periyodunu ruminasyon ve dinlenme evreleri takip eder (45-90 dk)

27

Otlama Davranışı

- Bir yerde durup sürekli orada otlamazlar
- Otlama sırasında günde ~10-12 km yol yürüyebilirler
- Günün sıcak saatlerinde otlamayla sevmeyiz
- Sürü halinde otlamayı tercih ederler
- Otlanacak bitkinin seçiminde rol oynayan faktörler; ırk, deneyim, bitkinin sahip olduğu tuz, şeker ve asit düzeyleri, koku alma, görme ve dokunma duyuları
- Ot seçimi ile ilgili deneyimlerini analarından, diğer yetişkin koyunlardan, akranlarından ve kendi geçmiş deneyimlerinden kazanırlar.

28

Eliminatif Davranışlar

Urinasyon

- Koyunlar arka bacakları üzerinde hafif çömelerek ve geriye doğru giderek
- Koçlar ayakta
- Günde ort 9-13 kez

Defekasyon

- Kuyruk sallanır
- Günde ort 6-8 kez

29

Koyunlarda Östrus Siklusu

- Mevsime bağlı poliöstrik
Üreme mevsimi – Anöstrus süresi
- Günlerin kısaltmaya başlamasıyla sıkluslar başlar.
(Short-day breeders)

Östrus Siklusu

- Proöstrus ⇒ 2-3 gün
- Östrus ⇒ 20-36 saat (mevsim başı, puberté)
- Metöstrus ⇒ 2 gün
- Diöstrus ⇒ 12-14 gün

Foliküler-Luteal evre

- * Sakin (sessiz) ovulasyon

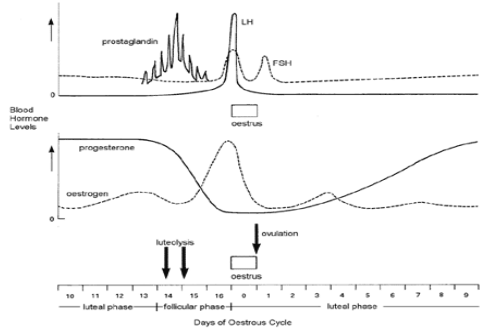
30

Seksüel Siklusta Etkili Hormonlar

Melatonin	⇒	Epifiz
GnRH	⇒	Hipotalamus
FSH, LH	⇒	Ön Hipofiz
Östradiol, İnhibin	⇒	Ovaryum Folikülü
Progesteron	⇒	Korpus Luteum
PGF2α	⇒	Uterus

31

Siklusun Hormonal Mekanizması

32

Seksüel davranışlar,

Proceptive Davranışlar:

Koça yaklaşma ve ilgi gösterme sırasında yapılan kur yapma davranışlarını kapsar.

Receptive Davranışlar:

Kopulasyon sırasında şekillenen postural davranışları kapsar.

33

Proceptive Davranışlar

1. Koça yaklaşma ve arkasından dönme,
2. Koça sürtünme,
3. Skrotumu koklama,
4. Koç tarafından kuyruğun koklanması,
5. Başın koça doğru döndürülmesi,
6. Kuyruk sallama,
7. Çömelme,
8. İdrar yapma

34

Receptive Davranışlar

1. Koçun atlaması sırasında sabit durma
2. Çiftleşme

Çiftleşmeden sonra koçu izleme

35

Koçlarda Seksüel Davranışlar

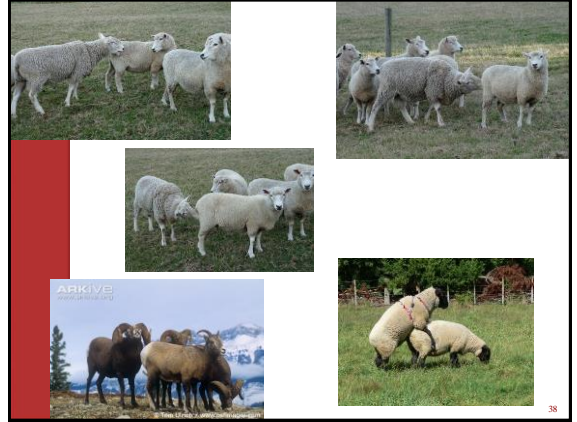
1. Flehmen,
2. Koyunu takip etme,
3. Koyunun perianal bölgesini koklama,
4. Burnu ile koyunu dürtme,
5. Ön ayakları ile koyuna vurma,
6. Ön ayakları sertçe yere vurma,
7. Homurdanma benzeri ses çıkarma,
8. Koyuna sürtünme ve yünü ısırma,
9. Dilini ağzından içeri dışarı hareket ettirme

36

Koçlarda Seksüel Davranışlar

10. Çiftleşme: Atlama ve ejakulasyon
 11. Ejakulasyon sırasında generalize bir kas kontraksiyonu mg ve koç başını aniden geriye doğru hareket ettirir
- Koçlar genellikle, daha yaşlı, daha yünlü ve kendi ırkından koyunları tercih ederler.

37

38

Doğum ve Analık Davranışları

- Doğum öncesi davranışlar
- Doğum davranışı
- Analık davranışları

39

Doğum Öncesi Davranışlar

- Ayakta durma,
- Yere yatma,
- Daire çizerek yürüme,
- Ani hareketler,
- Dudakları yalama,
- Dili dışarı çıkarma,
- Daha önceden amniotik sıvı dökülmüş yerleri yalama,
- Yeri eşeleme,
- Acıyla meleme

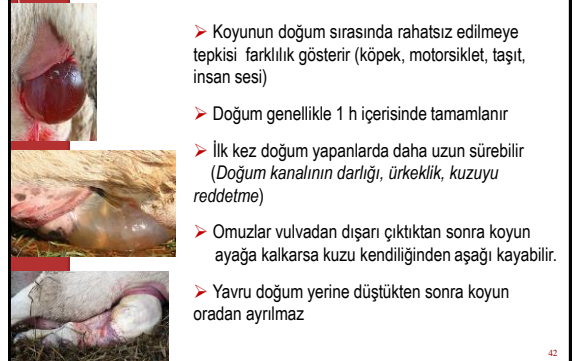
40

Doğum Öncesi Davranışlar

- Doğumu yaklaşan bir koyun sürekli olarak gezinir
- Daha tedbirli ve daha ürkek olur
- Daha az otlar
- Sürüden ayrı bir yerde kuzulayabileceği sakin bir yer arar
- Genellikle doğum için tozlu bir alan tercih edilir
- Doğum yapmış diğer koyunların amniyotik sıvıları ve kuzularına karşı ilgileri artar (evlat edinme)

41

Doğum Davranışı

- Koyunun doğum sırasında rahatsız edilmeye tepkisi farklılık gösterir (köpek, motorsiklet, taşıt, insan sesi)

- Doğum genellikle 1 h içerisinde tamamlanır

- İlk kez doğum yapanlarda daha uzun sürebilir (Doğum kanalının darlığı, ürkeklik, kuzuyu reddetme)

- Omuzlar vulvadan dışarı çıktıktan sonra koyun ayağa kalkarsa kuzu kendiliğinden aşağı kayabilir.

- Yavru doğum yerine düştükten sonra koyun oradan ayrılmaz

42

Analık Davranışı

- Amniyotik sıvılar, artan E2 ve P4 önemli rol oynar
- Kuzuyu yalayarak kurutma ve yavru zarlarının temizlenmesi (Baş kısmından başlar)
- Kuzuyu yalarken meleme (Yalama ve koklama ile yavruyu tanıma)
- Kuzunun memeye yönlendirilmesi
- Kuzu ile anası arasındaki bağıllık ilk 20-30 dk
- «Kritik dönem» «Duyarlı dönem»
- Kuzunun uzaklaştırılması ⇒ 12 h içerisinde analık isteğinin kaybolması
- Kuzuyu emzirmeme, daireler çizerek dolaşma, kuzuya toslayarak reddetme (Anormal)

43

Analık Davranışı

44

Analık Davranışı

45